

PREEK BRITSWERT 29 augustus 2021

Die smeerlap. Jacob. Hij had van zijn broer Ezau de zegen gestolen en natuurlijk de haat bij zijn broer had opgewekt. Nu moest hij wel vluchten. Moeder Rebecca zei na deze diefstal en ruzie: ga maar beter terug naar het land, waar we vandaan komen: Haran. Vandaag noemen we het Irak. Wonderlijk gevoel. De naam Israël is zo vertrouwd, en Irak, Iran zijn van die vijandige namen. Maar daar begon alles, dat verhaal van Israël. En nog steeds staan die namen dagelijks in de krant. Dus: Jacob op de vlucht voor zijn broer. De zegen gestolen! En zijn sluwe moeder had hem daarbij zelfs geholpen!

Een zegen heb je nodig. Nog steeds. Geven wij onze kinderen een zegenspreuk mee, wanneer ze er op uit trekken.....? Een bevriende dominee deed dat iedere vrijdag: zijn kinderen zegenen. Ik vond dat mooi. Mijn kinderen wouden er niet aan. Ja, toch vroeg er eentje me eens om de vaderlijke zegen mee te geven. En ik weet hoe belangrijk het is, wanneer ook een vader of moeder - ook al zijn ze al lang gestorven - je het gevoel geven dat ze achter je staan, hun zegen aan je leven geven...

Jakob, de kleinzoon van Abraham gaat dus de omgekeerde weg: terug uit het Beloofde Land weer naar het Land van Oorsprong. Terug naar AF, waar je wortels zijn. Hij moet wel terug, heeft alles verspeeld. Er blijft niets anders over dan een vluchteling te zijn, een wandelende Jood, een vagabond. Geen plaats om zijn hoofd op te leggen. In de woestijn dwalen, met het verleden als een last op je rug, en de toekomst, die van vaagheid smelt. Jacob sjokt en overnacht in een niemandsland. Maar let op: ook dat kan een woning voor God zijn. Misschien juist daar! Kijk eens naar Jezus, die in de woestijn zijn weg en opdracht vond.

“Gij, God mijn toevlucht van geslacht op geslacht een woning“, zingt Psalm 90. Juist wanneer geborgenheid ver weg schijnt kan God je toevlucht worden. Juist vluchtelingen tussen verleden en toekomst mogen met God rekenen, onverwacht, ook al is het maar in een droom. Jacob droomt van een trap. Dit droombeeld past bij het toenmalig beeld van een hemels paleis van de godheid. De babylonische voorstelling van de tempel ist zo te zeggen een landingsplaats op aarde.

Dus een reusachtig decor als in een Hollywood-Film, of in een mega-musical, waar de sterren een gigantische trap afkomen. Engelen gaan voortdurend op en neer, als dienstboden van boven om de Grote God te laten weten wat er beneden gebeurt en omgekeerd. Daarboven, achter die hemelpoort zetelt God zelf in al zijn heerlijkheid en majesteit.

Dat beeld is niet alleen maar Babylonisch of Egyptisch. Het is iets tijdloos, universeel, diep verankerd in het mensdom. Ik zag zelf eens in het Russische Staatscircus van Moskou in de tijd van het communisme, dat een gigantische trap midden in het circus onzichtbaar naar boven voerde. Daar verdween een ruiter op een wit paard de ruimte in. Ongelooflijk! Ja, in het communisme waren de partijleiders toen ook als goden, net als nu in Noord-Korea.

Daar druipt een soort religie, als verafgoding van af. Jacob ziet, uitgerekend op het moment dat hij geen plaats meer heeft, geen poot om op te staan: de hemel voor zich geopend. Wat een beeld! Op aarde niets meer te melden. Op de vlucht met een gestolen zegen. En voor hem opende de hemel zich. Een schlemiel, die alles, God en zichzelf om de tuin leidde, krijgt een gigantische droom van een open hemel. En dat is ook een open toekomst, blijkt later. Die droom wordt een aanmoediging en bemoediging. Hij krijgt een opdracht. Neen, niet om zelf de trap te bestijgen. De hemel is voor God, zegt het Predikerboek en de aarde voor de mensen. Goed onthouden en nooit vergeten. Niet verwarren! En dat gebeurt nogal eens, dat mensen op de troon van God gaan zitten. Dan gaat het geheid mis in de wereld en in je leven, zowel in het communistische als in het kapitalistische systeem. Dat hebben we weer eens gemerkt. Jacob hoort een boodschap van God: “Het niemandsland, waarop je ligt wil ik jou en je nakomelingen tot levensruimte maken. En door jou en je nakomelingen zullen alle geslachten op de aarde gezegend zijn”.

Voor die bedrieger heeft God een royale belofte in petto. „Jacob, Jacob“, schijnt God te zeggen, “hoe kon jij denken dat je voor jezelf die zegen in beslag zou kunnen nemen. Die belofte van het Land en van de Zegen is niet exclusief voor jou, Jacob, en ook niet exclusief voor jouw volk Israël. Via jouw volk zal het de hele wereld toekomen.”

Aan deze belofte zal eeuwen later Jezus aanknopen en later ook Paulus in zijn spoor. Dezen beiden zullen de poorten wagenwijd openen naar alle volkeren, zo zelfs, dat wij wereldwijd vanmorgen naar die stem luisteren. De wijde opening van de hemel, maar ook van de aarde begint al bij het scheppingsverhaal in Genesis. En het wordt in deze nacht Jacob nog eens duidelijk gemaakt: wat voor Israël geldt, is voor de hele wereld gedacht. Alle geslachten van de aardbodem worden uitgenodigd en dus met elkaar gezegend, Zo wordt ons meteen tegelijk ingeprent om niet de hemel te gaan bestormen, maar om samen, met elkaar de aarde te bevolken en te bewaren in vrede.

En nu komt het: de God van Israel is volgens dit verhaal geen Potentaat, die ver weg, hoog en droog op een Troon zit ten koste van dat werelds gedoe. Neen, hij blijkt beneden, vlakbij Jacob te verkeren. Want die lege aarde en al die lege levens zullen blijkbaar vervuld worden van Gods glorie. Dat is de boodschap van de droom en de opdracht aan Jacob en ons. De God van Jacob wil ons zegenen zodat wij elkaar hier tot een zegen zijn! Maak geschiedenis met elkaar, vindt je plek en gun ook anderen ruimte, hun plek. En weet dat er een weg voor je ligt, juist waar je vertrouwen verloren hebt, in jezelf of in je godsbeeld. Ook dat zal Jezus later opnemen, wat al aan Mozes werd beloofd:

„Ga maar. Ik zal bij jullie zijn, tot de voleinding van de wereld“.

Met deze droom mag de mensheid leven. En dat wordt aan die die vagabond bekend gemaakt. De Schepper kan deze schlemiel gebruiken en ten goede keren. Zo wordt Jacob in zijn droom opgevangen en opnieuw op koers gezet. Het is God zelf die hem in een visioen verschijnt. Halt! Nu zal een nieuw godsvertrouwen en zelfvertrouwen het leven en samen-

leven gaan bepalen en kleur geven. Jacob en wij allemaal krijgen weer de nodige moed tegenover onze toekomst naast de nodige bescheidenheid tegenover God. En dan is het nu de tijd om wakker te worden. BETH-EL! 'Werkelijk, de Heer is op deze plaats, en ik wist het niet...' Weten wij veel! Ach, hoe gauw vergeten we dat we samen met God op weg zijn. Hebben er geen oog meer voor, dat God zich incognito bij ons heeft gevoegd. We rekenden al niet meer met Hem of we droomden hem al ver weg in onbereikbare hoogte.

Jacob wordt wakker met grote vreugde. „De Heer is op deze plek!“ Daar zijn nauwelijks woorden voor, die zo'n godservaring kunnen beschrijven. Jacob wil nu een teken zetten uit dankbaarheid. Hij zoekt naar woorden en symbolen. Die hebben we dan zo nodig, anders krijgen we geen grip op die verwarring aan gevoelens en gedachten. Rituelen kanaliseren onze overstroming. Bij vreugde en verdriet schreeuwt het leven om rituelen. Hier, op deze kale plek, schept hij ruimte voor God en markeert de plaats, de tijd, maar ook die twee polen in de omgang met God: die grote nabijheid en tegelijk de immense afstand tot God. Hij is in de hemel en jij bent op aarde. Vergeet dat nooit. Jacob noemt die plek met een sterk beeld: BETH-EL. Huis van God. Woning van de Allerhoogste.

Jacob schept een gedenksteen voor zijn droom en visioen, alsof hij wil zeggen: 'God is bij ons, juist dan, wanneer wij niet verder zien, niet verder weten, of met een valse zegen het proberen te redden of zelfs met een leugen moeten voortleven en doorploeteren. En dit hoor ik Jacob daarmee zeggen: 'Waar ik zelf geen geloof meer had, noch in God noch in mezelf, daar kan God zelf bruggen bouwen en nieuwe ruimtes laten zien, waar ik verder kan gaan en waar Hij weer bij mij kan wonen.'

Ja, ook onze huizen mogen we BETH-EL noemen, Woning van de Allerhoogste. God woont kennelijk daar, waar wij het moede hoofd neerleggen. En: Gods zegen kijkt gelukkig meer vooruit dan achteruit, en neemt mensen en volkeren aan de hand, voert ze uit Bloed en Bodem vandaan naar broeder- en zusterschap wereldwijd. De bedrieger wordt bij de kraag gevat om zelf een zegen te brengen, ja een zegen te worden in plaats van die te stelen en voor zich te houden. Dat is heils-egoïstisch. God voor jezelf willen reserveren. Straks maar weer verder, de tuin uit, de weg op, in je huisje, waar je leeft. Maar ook je niemandsland krijgt een naam. Noem het: BETH-EL, lieve mensen! God is nabij, ver van de Troon der Tronen wil Hij onder mensen wonen, bij jou in de buurt, in je huis en hart!

LJEDDER VAN JAKOB

GENESIS 28

As ik yn de illende
 gjin útkomst mear fyn
en 'k swalkje as Jakob
 troch steppe en woastyn.
As 'k wit dat ik liichd ha
 forret en misdien
as 'k eanstich my deljow
 de holle op in stien –

Kom sels dan o God my
 yn dreamen bynei
bisterkje my. driuw myn
 mismoedigens wei
dat ek foar myn hopeleas
 each wer forskynt
de ljedder dy't ierde
 en himel forbynt.

Yn need en yneinens
 forjit my dochs net
mar jow my in iepene
 doar ta jins hert
dan kin 'k wer bitrouwe op
 jins ried en bistel
dan komme jins ingels
 de ljochtljedder del.

Al fyn ik dan inkeld in
 stien ta myn rêst
dan bliuwe Jo Hear dochs
 myn hope en hâldfêst
it each kin net skrieme as
 de geast fan Jo dreamt
en 't ljocht fan 'e himel
 de ierde oerstreamt.

Fedde Schurer